

מנה בדת

שימון הדף היומי בדרך קצרו

לע"צ הגה"צ רבי מאיר בן רבי
בן ציון הלוי חרד זצוק"ל
הערוך והנצחתו טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 54 פרשת שמות תשפ"א

פסחים נ-נו

שנו בברייתא שהמצפה לשכר אשתו במשקל בשוק שזה ביוזון ושכר מועט, אינו רואה סימן ברכה, וכן שכר טחינה בריחים הוא מעט ועבודה רבה ואין בזה סימן ברכה, ואשה שעושה מסחר משתבח בה הפסוק סדין עשתה ותמכור.

עוד שנו בברייתא שמי שמשתכר בקנים וקנקנים אינו רואה סימן ברכה, שגדול נפחם ושולטת בהם עין הרע. וכן תגרי סימטא יש בהם עין הרע וכן המגדלים בהמה דקה ואין בהם ברכה, וכן הקוצצים עצי פרי לעצים וכן הנוטלים תמיד בחלוקה חלק יפה לא רואים סימן ברכה ששולט בהם עין האנשים. שכר כותבים ומתורגמנים והעוסק בנכסי יתומים ומעות הבאת ממסחר במדינת הים אין בהם סימן ברכה, שכר מתורגמנים נראה כשכר שבת, שכר יתומים שאינם בני מחילה, מה שעובר בים זה מגיע בסכנה שלא כל יום נעשה נס, ואמר ריב"ל שעל סופרים התענו אנשי כנסת הגדולה כ"ד תעניות שלא יתעשרו שאם יתעשרו לא יכתבו יותר ונאמר על כותבי סת"ם שהן ותגריהם ותגרי תגריהם שאינם רואים סימן ברכה וכן מוכרי תכלת, ואם עוסקים לשמה רואים סימן ברכה.

בני העיר ביישן נהגו שלא ללכת בערב שבת מצור לצידון, ובניהם אמרו לר' יוחנן אמנם אבותינו יכלו לוותר על כך אך לנו קשה לא ללכת בערב שבת, אמר להם כבר קיבלו אבותיכם ונאמר **שמע בני מוסר אביך ואל תישוש תורת אמן**.

בני חוזאי נהגו להפריש חלה מעיסת אורז, אמר רב יוסף שזר יכול לאכול את החלה בפניהם, והקשה אביי הרי זה דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור שאי אפשר להתיר בפניהם,

דף נא אמר לו רב יוסף שרב חסדא אמר שזה רק בכותים, אך לכאורה הם ככותים שיבואו להתיר גם בחומרות אחרות, ורב אשי מבאר שאם רובם אוכלים אורז לא יאכל זר חלה בפניהם שלא תשתכח מהם תורת חלה, ואם רובם אוכלים דגן יאכל זר בפניהם כדי שלא יבואו להפריש מחיוב על פטור ומפטור על חיוב, יוצא לדברי רב חסדא שבשאר אנשים חוץ מכותים מותר לנהוג התר במה שהם נהגו איסור, אך קשה ששנינו שלב' אחים מותר להתרחץ יחד, ובכבול אסור, והיה מעשה שיהודה והלל בני ר"ג רחצו יחד בכבול וכל העיר לעזה עליהם שלא ראו כזה דבר, ויצא הלל לבית החיצון ולא אמר להם מותרים אתם, וכן יוצאים בקורדקיסון בשבת אך לא בבירי ופעם יהודה והלל בני ר"ג יצאו בקורדקיסון בבירי ולעזה עליהם העיר ושמתום ונתנום לעבדיהם ולא אמרו להם מותרים אתם, וכן מותר לשבת בשבת בספסלים שנכרים מוכרים בהם סחורה ובעכו נהגו לאסור, ופעם רשב"ג ישב בעכו בספסלים האלו ולעזו עליו אנשי העיר ונשמט לקרקע ולא רצה לומר להם מותרים אתם, ויש לומר שבני מדינת הים שלא מצוים אצלם חכמים הם ככותים ומה שנהגו איסור בספסלי נכרים שזה נראה כמקח וממכר, ובקורדקיסון נהגו איסור שמא ישלפו ויבא לקחתם בידו ד' אמות ברה"ר, ואיסור רחיצה עם האח הוא כמו ששנינו שאסור לרחוץ עם אביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו ור' יהודה מתיר באביו מפני כבודו וכן בעל אמו ובכבול גזרו גם על אחים משום בעל אחותו, תלמיד לא ירחץ עם רבו ואם הוא צריך לו מותר.

רבה בר בר חנה הגיע לבבל ואכל דייטרא שהוא סוג חלב שבבבל נהגו לאסור, וכשבאו לפניו רב עזירא סבא ורבה בר רב הונא כיסה מהם ואמרו לאביי ואמר להם אביי הוא עשה אתכם ככותים שלא נוהגים התר לפניהם במה שנהגו איסור, ורבה עצמו לא חשש להחמיר לנהוג כחומרי מקום שבהם לשם שזה דוקא במקום למקום בבבל או בא"י אך לא מי שמגיע מא"י לבבל שבני בבבל כופים לבני א"י, ורב אשי אומר שגם בבבל נוהגים כחומרי המקום שבהם לשם רק כשאין דעתו לחזור ולא כשדעתו לחזור ודעתו של רבה לחזור והוא אמר לבנו שלא יאכל דייטרא כלל שהוא ראה את ר' יוחנן שאכל, לכן אני אוכל אף שלא בפניו אך אתה לא תאכל אף בפני, ורבה בר בר חנה עצמו אמר שר' יוחנן בן אלעזר אמר לו שנכנס פעם אחר ר' יוסי בן לקוניא לגינה **עמוד ב'** ולקח ספיחי כרוב בשביעית אחר הביעור, ואכל ונתן לו ואמר לו אני ראיתי שרשב"י אכל לכן אני יכול לסמוך עליו גם שלא בפניו ואתה תאכל רק בפני. שר"ש אומר שכל הספיחין אסורים חוץ מספיחי כרוב שאין כמותם בירק השדה, ולחכמים כל הספיחים אסורים ונחלקו לדעת ר"ע שדרש בפסוק הן

דף נ לר' יהודה חוזרים לשרוף חמץ בכזית כאיסורו, ר' נתן אומר שגם בחמץ וגם בבשר קדש חוזרים בב' ביצים ולא הודו לו חכמים.

ר"א דרש בפסוק והיה ביום ההוא יהיה אור יקרות וקפאון שזה אור שיקר בעולם הזה, וקפוי ושמור לעולם הבא, ור' יוחנן מבאר שזה נגעים ואהלות שיקרים בעוה"ז וקפויין לעוה"ב, וריב"ל דורש זאת על אנשים שיקרים בעוה"ז וקפויים לעוה"ב, כמו שרב יוסף בן ריב"ל חלה והתעלף וכשחזר לעצמו שאלו אביו מה ראית, אמר לו ראיתי עולם הפוך שהעליונים כאן שם הם תחתונים, והתחתונים כאן שם הם עליונים, אמר לו ריב"ל זה עולם ברור, ות"ח שם מכובדים כמו כאן, ושמע שאומרים אשרי מי שבא לכן ותלמודו בידו, ואמרו, הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתם ואין הכוונה על ר"ע שהרי הוא גדול בפני עצמו, אלא הרוגי לוד שמסרו עצמם להציל את ישראל.

ריב"ל ביאר בפסוק ביום ההוא יהיה על מצילות הסוס קדש לה', שעתידי הקב"ה להוסיף על ירושלים למרחק שסוס רץ עד חצי היום, ור"א מבאר שכל המצילות ששמים לקישוט הסוס ביו עיניו יהיו קדש לה', ור' יוחנן מבאר שכל מה שבזוים ישראל עד שהסוס רץ עד חצי היום יהיו קדש לה', ולר' יוחנן מובן מה שכתוב והיה הסירים בבית ה' כמזריקים לפני המזבח, שהם מזהב, והביאורים האחרים יבארו שיהיה עוד ברכה שישראל יתעשרו ויביאו הרבה, ולר' יוחנן מובן מה שכתוב לא יהיה עוד כנעני, שלא יצטרכו למסחר, והאחרים יבארו שלא יהיה עוד כאן עני, וכנעני נקרא תגר שכתוב אצל יהודה ויקח בת איש כנעני ולא יתכן כנעני ממש כי אבותיו הזהירו על כנענית, אלא הכוונה בת תגר שכתוב **כנען בידו מאזני מרמה**, וכן כתוב **אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ**,

יש להקשות בפסוק והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, וכמובן שגם עכשיו הוא אחד, ומבאר רב אחא שבעוה"ז על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב ועל רעות אומר דיין האמת, ובעוה"ב כולו הטוב והמטיב, ומה שכתוב **ושמו אחד** הכוונה שבעוה"ז ה' נכתב ב"ה ונקרא באדנות ובעוה"ב נכתב ב"ה ה' וכך הוא נקרא, ורבה רצה לדרוש את זה בשיעור אמר לו זקן אחד שכתוב לעלם להעלים, ר' אבינא הקשה בפסוק זה שמי לעלם וכתוב וזה זכרי לדור דור, שאומר הקב"ה איני נכתב כמו הקריאה שהכתיבה ב"ה ה' והקריאה בא' ד'.

פרק מקום שנהגו

משנה מקום שמנהגם לא לעשות מלאכה עד חצות לא יעשו מלאכה, וההולך ממקום שעושים למקום שלא, או ממקום שלא עושים למקום שעושים נוהג כחומרי המקום שהוא שם וכחומרי המקום שיצא משם, **עמוד ב'** ולא ישנה אדם ממנהג המקום שלא יהיה מחלוקת, וכן המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער ור' יהודה סובר שיכול להביא מהמקום שהיה שם. **גמרא** יש להקשות שכל ערב שבת אין לעשות מלאכה ששנינו שהעושה מלאכה בערב שבת וי"ט מזמן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה, ויש לחלק שהמנהג הוא רק מהמנחה ולמעלה ובערב פסח מחצות, ועוד חילוק שאמנם אין סימן ברכה אך לא משמתים את העושה מלאכה ובערב פסח משמתים את העושה מלאכה. גם במוצ"ש וי"ט יש נידוד עבירה והעושה מלאכה אינו רואה בה סימן ברכה.

שנו בברייתא שיש אדם שהוא זריז וזה טוב לו ויש זריז שזה הפסד לו ויש שפל עצלן ומקבל שכר על כך, ויש שפל שהוא מפסיד, זריז שמקבל שכר הוא אדם שעושה כל השבוע ולא בערב שבת ויש זריז ומפסיד בכך שעושה כל השבוע וגם בערב שבת, ויש שפל ונשכר שלא עושה כלל מלאכה וגם לא בערב שבת, ויש שפל ונפסד שלא עושה כל השבוע ועושה רק בערב שבת, ורבה אמר שגם נשי מחוזא שלא עושות מלאכה בערב שבת בגלל הפינוק שלהם בכ"ז מקבלות שכר על כך כשפל ונשכר, ורבה הקשה בפסוק **כי גדול עד שמים חסדך** ויש פסוק **מעל שמים חסדך**, והביאור הוא שהעושים שלא לשמה שכרם עד שמים והעושים לשמה שכרם מעל שמים, כמו שאמר רב יהודה בשם רב שאדם יעסוק שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא לעשות לשמה.

לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו ואם לא זורעים מהיכן אוספים אלא שספיחים שגדלו לבד אסורים ורבנן גזרו גם בספיחי כרוב כמו שאר ספיחין ור"ש לא גזר בספיחי כרוב.

שינוי במשנה שאין לשנות מפני המחלוקת וזה מובן שלא יעשה מלאכה היכן שנהגו אסור אך זה לא הולך על מקרה שכולם עושים והוא לא עושה כי אין בזה שינוי, ואביי אומר שזה הולך רק על הבא ממקום שעושים למקום שלא עושים, ורבא אומר שזה מדובר גם על ההולך ממקום שלא עושים למקום שעושים והכוונה במשנה שאין בזה שינוי המחלוקת שהרואה שאינו עושה מלאכה אינו חושב שהוא מחמיר על עצמו אלא שיש הרבה בטלנים בשוק שלא עושים כלום.

רב ספרא אמר לרב אבא שאנחנו שיודעים בקביעות החדשים **דף נב** אין לעשות מלאכה בחו"ל בישוב אך מה הדין במדבר אמר לו שרב אמי אמר שרק בישוב אסור ובמדבר מותר, רב נתן בר אסא הלך מבית רב לפומבדיתא ביו"ט שני של עצרת ורב יוסף עשה לו שמתא ואמר אביי מדוע לא הכית אותו אמר לו שמתא חמור יותר, שבא"י נמנו להלקות ולא לעשות שמתא, וללישנא בתרא ר יוסף הלקהו ואמר לו אביי שיעשה לו שמתא כמו שאמרו רב ושמואל שמשמתים על המזלזל ביו"ט שני, אמר לו שרק סתם אדם משמתים אך לת"ח עדיף מלקות שבא"י נמנו על מלקות ולא על שמתא.

ר' יהודה אומר במשנה שאין צריך לבער הפירות שעמו, ולכאורה הוא חולק על הדין שנותנים חומרי מקום שבא לשם, ומבאר רב שיא בר רב אידי שהמשנה אמרה שאם לקח ממקום שלא כלו למקום שלא כלו ושמע שכלו במקומו חייב לבער, ור' יהודה אומר צא והבא לך אף אתה ממקום שבאו ואז עדיין לא כלו, ור"א סובר שר' יהודה בא להחמיר והכוונה בדבריו צא והבא לך ממקום שהבאת אותם וכבר כלו שם, ורב ששת מבאר שת"ק אמר שאם הביא ממקום שלא כלו למקום שכלו והחזיר למקומו ועדיין לא כלו אינו חייב לבער, ואומר ר' יהודה צא והבא לך מהיכן שהיית ושם הם כבר כלו, והקשה רב אשי מדוע ר' יהודה אסור וכי גב החמור קלט אותם לאיסור, ורב אשי מבאר שהמחלוקת במשנה כמו שנחלקו בשביעית בכובש ג' כבשים בחבית שלר"א אוכלים לפי הראשון שכלה, ולר' יהושע הולכים אף על האחרון, ולר"ג מה שכלה מינו בשדה יבער בחבית, וכן הלכה, ות"ק במשנתנו כר' יהושע ור' יהודה סובר כר"ג, רבינא אומר שנחלקו במחלוקת אחרת שת"ק אומר במשנה שאוכלים בתמרים עד שיכלה האחרון שבצוער, **עמוד ב** ולרשב"ג אוכלים על התמרים שבין הענפים ולא על התמרים שבין הקוצים שחיה כבר לא יכולה לקחתם, ור' יהודה במשנה כרשב"ג.

המשנה אומרת שיש חלוקה של ג' ארצות לביעור יהודה עבר הירדן והגליל, ובכל אחת ג' ארצות, ואוכלים בכל אחת עד שיכלה אחרון שבה ור' יוסי בר חנינא אומר שהמקור לזה שכתוב בתורה ולבהמתך ולחיה אשר בארצך שכל זמן שחיה אוכלת בשדה האכל לבהמתך בבית ואם כלה לחיה בשדה כלה גם לבהמתך שבבית, וידעו חז"ל שאין חיה בארץ אחת גדלה על פירות שבארץ אחרת.

פירות שיצאו מא"י לחו"ל לת"ק מבערים בכל מקום שהם, ולר"ש בן אלעזר יחזרו למקומם ויתבערו שכתוב **בארצך**, ואף שלמדנו מזה שיש בעור נפרד לכל ארץ, אך יש לדרוש בארץ בארצך או דורשים מאשר בארצך.

רב ספרא יצא מא"י לחו"ל והיתה עמו חבית יין של שביעית וליווהו רב הונא בר רב איקא ורב כהנא, ושאל אותם אם שמעתם מר' אבהו אם הלכה כר"ש בן אלעזר, ורב כהנא אמר שהוא פסק כר"ש בן אלעזר, ורב הונא אמר שהוא פסק שלא כר"ש בן אלעזר, ואמר רב ספרא שרב הונא מדייק יותר בשמועותיו כרחבה מפומבדיתא שאמר בשם ר' יהודה שהר הבית היה סטיו כפול סטיו בתוך סטיו, ורב יוסף קרא עליו את הפסוק **עמי בעצו ישאל ומקלו מגיד לו** שאומרים לו את השיטה המקילה. ר' אלעאי קטף תמרי בוסר בשביעית, ולכאורה כתוב על פירות שביעית לאכלה ולא להפסד, ואין לחלק שזה נאמר רק על פירות גמורים, שר"נ אומר בשם רבה בר אבהו שפירות בוסר של ערלה כבר אסורים כיון שהם שומר לפרי וזה בשלב של בוסר והם נקראים פרי להאסר בערלה, ויש לומר שר"נ סובר כר' יוסי שאסור סמדר כפרי, ורבנן חלקו עליו, ורב שימי מנהרדעא מוכיח שרבנן לא חלקו על ר' יוסי בשאר אילנות שכתוב שלב"ש לא קוצצים האילנות בשביעית משיוציאו, ולב"ה חרובים משיראו בהם כשרשראות,

דף נג וגפנים משיגדלו הענבים כגירועין, וזיתים משיגדלו הנץ עליהם, ושאר האילנות משיוציאו, ורב אסי אומר שבוסר הוא כגירוע וכפול הלבן, והיינו שגדל כפול הלבן, וכתוב במשנה זו שדוקא בוסר

ולא סמדר וזה כרבנן וכתוב מפורש שבשאר האילנות משיוציאו, ויש לומר שר' אלעאי קצץ תמרים של דקל זכר שלא יתבשלו כלל.

שנו בברייתא שמותר לאכול ענבים בשביעית עד שיכלו הדליות של מקום ששמו אוכל, ואם יש מאחרות מהם אוכלים עליהם, ובזיתים עד שיכלה האחרון שבתקוע, ור"א אומר עד שיכלה האחרון שבגוש חלב, ועני יוצא ואינו מוצא לא בנוף האילן ולא בשרשיו שיעור רובע אוכלין, בגרוגרות אוכלים עד שיכלו פגי בית היני, ור' יהודה אומר שהוזכרו פגי בית היני רק לענין מעשר ששינו פגי בית היני ותמרים של טובינא חייבים במעשר.

ישנה ברייתא שאוכלים בענבים עד פסח בזיתים עד עצרת, בגרוגרות עד חנוכה ובתמרים עד פורים, ורב ביבי אומר שר' יוחנן מחליף ואומר שבתמרים עד חנוכה ובגרוגרות עד פורים, ויש לומר שזה השיעור של האחרון שבצוער, או כדברי הברייתא שאם יש מאחרות מהם אוכלים עליהם, רשב"ג אומר שעצי עפצים הם סימן להרים וסימן לעמקים עצי דקל, ולנחלים קנים, ולשפילה שקמה, ויש לכך זכר בפסוק ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפילה לרוב, וסימן להרים ועמקים הוא נפקא מינה לביכורים שלא מביאים אלא מז' המינים ולא מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים, סימן לנחלים קנים נ"מ לנחל איתן של עגלה ערופה, סימן לשפילה שקמה הוא נ"מ למקח וממכר ולפ"ז גם הרים עמקים ונחלים הם גם נ"מ למקח וממכר.

משנה מקום שנהגו היתר למכור לנכרים בהמה דקה מוכרים ומקם שנהגו שלא למכור לא מוכרים, ובהמה גסה אסור למכור בכל מקום וכן עגלים וסייחים ואף שבורים אסור ור' יהודה מתיר למכור שבורה וכן בתירא מתיר למכור סוס. מקום שנהגו לאכול צלי בליל פסח אוכלים ומקום שנהגו שלא לאכול לא אוכלים. **גמרא** רב אומר שגם בזמן הזה אין לומר בשר זה לפסח שהוא נראה כמקדיש בהמה ואוכל קדשים בחוץ, ורב פפא אומר שדוקא בשר אסור אך מותר לומר חיטים אלו לפסח שהכוונה בדבריו ששומרם לפסח, ויש ברייתא שר' יוסי אמר שתודוס איש רומי הנהיג שבני רומי יאכלו גדיים מקולסים בליל פסח ואמרו לו חכמים אם לא תודוס אתה היינו גוזרים עליך נידוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ, ולכאורה זה לא קדשים, **עמוד ב** אלא קרוב אתה להאכיל קדשים בחוץ, ומשמע שרק מקולס אסור וסתם צלי מותר, ויש לומר שמקולס אסור גם בלי שאמר לפסח ושאינו מקולס אסור רק אם פירש לפסח. רב אחא שנה ברייתא זו בשם ר"ש והקשה רב ששת שזה מובן רק אם ר' יוסי הביא דין זה, אך ר"ש חולק על כך שהוא סובר שהמתנדב מנחה מן השעורים לא חל קדושה שלא התנדב כדרך המתנדבים, ורבינא שואל שזה קשה גם לדעת ר' יוסי שרבא אמר שר"ש אמר דין זה כר' יוסי שאדם תופש דיבורו גם בגמר דבריו ולכאורה גם ר' יוסי סובר כר"ש אך יש לומר שר"ש סובר כר' יוסי אך ר' יוסי אינו סובר כר"ש, והסתפקו אם תודוס איש רומי היה אדם גדול או אדם בעל כח, ויש להביא ראיה שהביאו עוד דרשה שהוא דרש מה ראו חנניה מישאל ועזריה למסור עצמם לכבשן שהם נשאו ק"ו מצפרדעים שאינם מצווים על קידוש ה' ובכ"ז נאמר בהן שהן נכנסו לתנורי מצרים במכת צפרדע, שכתוב **בתנוריה ובמשארותיה** שהמשארות בתנור כשהוא חם, וק"ו אנו שמצווים על קידוש ה', ר' יוסי בר אבין אומר שתודוס היה מחזיק ת"ח וכמו שאמר ר' יוחנן שהמטיל מלאי לת"ח זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שכתוב בצל החכמה בצל הכסף.

משנה מקום שנהגו להדליק נר ביו"כ מדליקים ומקום שלא נהגו לא ידליקו, ובכל מקום מדליקים בבתיכני"ס ובתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי חולים. **גמרא** המנהג להדליק ושלא להדליק שניהם מאותו טעם למנוע מתשמיש המטה, וכן דרש רבא על הפסוק ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ ששני המנהגים הם לדבר אחד. רב יהודה אמר בשם שמואל שמברכים על האור רק במוצי"ש שאז הוא זמן תחילת ברייתו ואמר לו זקן אחד או רבה בר בר חנה אמר שכך דעת ר' יוחנן, עולא רכב על חמור ור' אבא הלך מימינו ורבה בר בר חנה משמאלו אמר ר' אבא לעולא האם נכון מה שאמרת בשם ר' יוחנן שמברכים על האור רק במוצי"ש והסתכל עולא על רבה והתבייש רבה ואמר לו אני אמרתי על ענין יו"כ שחל בשבת שאמר תנא לפני ר' יוחנן שלכו"ע מדליקים לכבוד שבת, ואמר ר' יוחנן שחכמים אוסרים, ואמר עולא זה נכון שכך אמר ר' יוחנן, וקרא עליו רב יוסף מים עמוקים עצה בלב איש

דף נד עצה בלב איש זה עולא שלא ביישו בדבריו, ואיש תבונות ידלגה, שרבה הבין ממבטו של עולא, ועולא ורבה לא רצו להודות בזה כי הם סוברים שמברכים על האור גם במוציא יו"כ, וכן נהגו העולם, ויש ברייתא שמברכין על האור רק במוצי"ש שהוא תחילת

ברייתו ומברך מיד כשרואה ור' יהודה אומר שמסדרם על הכוס ור' יוחנן פסק כמותו, ויש לומר שדוקא באור שנעשה במוצאי יו"כ מעצים ואבנים לא מברכים, ואור ששבת מברכים גם במוצאי יו"כ. וכן מוכח ממה ששינוי שלא מברכים מאור שיוצא מעצים ואבנים ויש ברייתא שכן מברכים, אלא החילוק הוא שבמוצאי שבת מברכים גם על מה שנעשה עכשיו, ובמוצאי יו"כ מברכים רק על מה ששבת, רבי פיזר את הברכות של מוצאי יו"כ חייא כנסן יחד, ואמר ר' יצחק בר אבדימי אף שרבי פיזרן, בכ"ז הוא אמרם יחד על הכוס להוציא בני ביתו, ולכאורה אור הוא מהדברים שנבראו בער"ש בין השמשות, באר מן קשת כתב מכתב ולוחות, וקברו של משה, ומערה שעמד בה משה ואליהו פתיחת פי האתון ופי הארץ לבלוע הרשעים, ור' נחמיה הוסיף גם אור ופרד, ר' יאשיה הוסיף בשם אביו גם איל ושמיר, ור' יהודה הוסיף אף הצבת וכל הצבתות נעשו מהצבת הראשונה, שאל"כ איך ניתן לעשות צבת ואמרו לו שניתן ליצור בדפוס, ויש לומר שר' נחמיה הוסיף רק אור של גהינם אך אור שלנו נברא במוצאי שבת ולכאורה גיהנם הוא מז' דברים שנבראו קודם העולם, תורה תשובה גו עדן גיהנם כסא הכבוד בית המקדש ושמו של משיח, תורה שכתוב ה' קנני ראשית דרכו, תשובה, שכתוב בטרם הרים יולדו תשב אנוש עד דכא ותאמר שוכו בני אדם, גן עדן שכתוב ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם, גיהנם שכתוב ערוך מאתמול תפתה, כסא הכבוד ובית המקדש שכתוב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו, שמו של משיח שכתוב יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו, ויש לומר שהחלל של גהינם נברא קודם לעולם, אך האור של גיהנם נברא בער"ש, ולכאורה ר' יוסי דרש שאור גהינם שנברא ביום שני אין לו כביה לעולם, שכתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה, ודרש ר' בנאה בן ר' עולא שלא נאמר כי טוב ביום שני שנברא בו גהינם ובכ"ז נכלל טוב בבריאה שביום שיש כתוב וירא ה' את כל אשר עשה והנה טוב מאד, ויש לומר שחלל גיהנם נברא קודם לעולם והאש ביום שני ואור שלנו עלה במחשבה לבראות בער"ש ונברא במוצאי שבת כמו שאמר ר' יוסי ב' דברים עלו במחשבה ליבראות בער"ש ונבראו אח"כ, שבמוצאי שבת נתן ה' דיעה לאדם הראשון והוא נטל ב' אבנים והכנס זה בזה ויצא מהם אש, וכן הביא ב' בהמות והרכיב זו בזו ויצא פרד, ורשב"ג אומר שפרד נברא בימי ענה שכתוב עליו הוא מצא את הימים במדבר והוא היה פסול שצבעוון בא על אמו ויצא ענה שהרי הוא נמנה בין בני שעיר ובני צבעוון והביא פסולים לעולם, ואין לומר שהוא ענה אחר, שרביא אמר שהוא דבר ששבור מלכא שהוא שמואל לא אמרו, או שרביא אמר אמרתי דבר ששבור מלכא שהוא רבא לא אמרו שכתוב הוא ענה שנמנה בבני שעיר ולא ענה אחר, יש אומרים שגם מקלו של אהרן נברא בער"ש ויש אומרים גם המזיקים עמוד ב ויש אומרים אף בגדו של אדם הראשון, ז' דברים מכוסים מבני אדם יום המיתה ויום הנחמה, ועמק הדין ומה בלב חבירו ומה ישתכר בעתיד, ומתי תחזור מלכות דוד ומת תכלה מלכות החייבת, ג' דברים עלו במחשבה להבראות ואם לא עלו דין שיעלו על המת שיסריח ושישתכח מהלב, ויש אומרים אף על מטבע שיצא.

משנה מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושים ומקום שנהגו לא לעשות לא עושים, ות"ח בטלים בכל מקום, ורשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו כת"ח גמרא שמואל סובר שבבבל רק ט' באב נקרא תענית ציבור ולפי"ז יוצא שט' באב אסור גם בבין השמשות, ולכאורה שמואל אמר להדיא שבין השמשות של ט' באב מותר, ואין לומר שהוא סבר שכל תענית ציבור מותר בין השמשות, שיש משנה שאוכלים ושותים מבעוד יום ומשמע שבין השמשות אסור, ויש לומר שרביא למעט משחשיכה, ולכאורה יש ראייה מברייתא שאין בין ט' באב ליו"כ אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר ומשמע שאף בין השמשות של ט' באב מותר ויש לומר כדברי רב שישא בר רב אידי שמדובר על ספק קביעות החודש, רבא אומר שעוברות ומניקות מתענות ומשלימות בט' באב כמו יו"כ וכן בין השמשות שלו אסור ומה שר' יוחנן אמר שט' באב אינו כתענית ציבור הוא לענין מלאכה אך זה דין משנתינו שזה תלוי במנהג וגם רשב"ג אמר שזה לא נקרא יוהרא מי שאינו עושה מלאכה, ואינו איסור, ויש לומר שהוא לא כתענית ציבור לענין תפילת נעילה, ומה שאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום הוא לענין תפילת רשות וכאן מדובר על תפילת חובה או שאינו כתענית ציבור לענין כ"ד ברכות בתפילת התענית, ורב פפא מבאר שאינו כתענית ציבור הראשונים של גשמים אלא כאחרונים ואסור בין השמשות, והברייתא שאומרת שט' באב שונה מיו"כ וספיקו מותר אינה לענין בין השמשות אלא לענין קביעות החודש ומשמע שלשאר דברים ט' באב כיו"כ וכמו שאמר

ר"א שאסור לתת אצבעו במים בט' באב כיו"כ, ומה שכתוב אין בין ט' באב לתענית ציבור אלא שהם אסורים במלאכה וט' באב לא, ומשמע שבשאר דברים הם שוים ובתענית ציבור כתוב שאסור ברחיצה רק כל גופו אך פניו ידיו ורגליו לא נאסר, דף נה רב פפא אומר שהתנא של אין בין מדבר על קולא של ט' באב אף שיש דברים שט' באב חמור יותר.

משמע במשנתינו שלרשב"ג לא חוששים ליוהרא ולרבנן כן, ואילו בברכות לענין חתן לרבנן יכול לקרוא אם רוצה ולרשב"ג לא יקרא, שלא כל הרוצה ליטול את השם יטול, ואמר ר' יוחנן שיש להפוך אצלינו את השיטות, ואביי מחלק שאצלינו כשכולם עושים מלאכה והוא לא זה נראה יוהרא ולענין קר"ש כשכולם קוראים וגם הוא, זה לא נראה יוהרא, ורשב"ג אומר שלענין קר"ש שצריך כוונה ברור לנו שאינו מיושב לכוון ואם אומר קר"ש זה נראה יוהרא, אך אצלינו אם אינו עושה מלאכה אינו יוהרא שהרואה אומר שיש בטלנים רבים בשוק.

משנה לחכמים ביהודה היו עושים מלאכה עד חצות ובגליל לא, ולב"ש אסור מהלילה ולב"ה מותר עד הנץ. **גמרא** המשנה מתחילה עם מנהג ומסיימת באיסור במחלוקת ב"ש וב"ה, ר' יוחנן אומר שנחלקו בזה ר"מ ור' יהודה שכתוב בברייתא שלר' יהודה ביהודה היו עושים מלאכה עד חצות ובגליל לא, ואמר לו ר"מ מה ראייה מיהודה וגליל לכאן אלא הכל תלוי במנהג וממה שר"מ אומר שזה מנהג משמע שלר' יהודה זה איסור, ולכאורה ר' יהודה אומר שהמנכש ב"ג ונעקר בידו שכולת שותלה במקום טיט ולא במקום יבש ומשמע שב"ד אסור שהרי ר' יהודה אומר שהרכבה קולטת תוך ג' ימים ומספיק לשתול ב"ד והעומר מתיר כי יש את מקצת ב"ד וט"ו ומקצת ט"ז, ויש לומר שר' יהודה שנה שבגליל לא עשו מלאכה ב"ד כלל, ורב ששת אומר שזה לב"ש, ורב אשי אומר שזה גם לב"ה אלא שלא ריגלים לנכש בלילה, ורבינא אומר שאפילו ביהודה שיותר לעשות מלאכה ב"ד לא ישתול חזרה ב"ד כי לא אומרים שני מקצת יום לענין השרשה שעומר יתיר.

משנה ר"מ אומר שמלאכה שהתחיל בה לפני י"ד יכול לגמרה ב"ד ולא יתחיל מלאכה ב"ד אף שיכול לגמרה ולחכמים לג' בעלי אומנות מותר לעבוד ב"ד חייטים ספרים וכובסים, ור' יוסי בר' יהודה מתיר גם לרצענים. **גמרא** הסתפקו אם התירו לגמור ב"ד לצורך המועד או דוקא שלא לצורך אך לצורך מותר אף להתחיל, או שבין לצורך בין שלא מותר רק לגמור ולא להתחיל, ולכאורה כתוב בברייתא שלא יתחיל בתחילה ב"ד אפילו צלצול קטן אפילו סבכה קטנה וכתוב אפילו לומר אפילו דבר שהוא לצורך המועד מותר לגמור ולא להתחיל, ושלא לצורך אסור אפילו לגמור, ויש לדחות שמותר לגמור גם שלא לצורך והחידוש הוא שאפילו דברים קטנים אסור להתחיל ולא אומרים שהתחלתם היא כגמרם ויהיה מותר להתחיל, ויש להביא ראייה מברייתא שר"מ אומר מלאכה שאינה לצורך המועד גומרה ב"ד **עמוד ב** ודוקא כשהתחיל בה קודם, ואם לא התחיל בה קודם אסור ב"ד אפילו צלצול קטן או סבכה קטנה וכתוב לצורך המועד ומשמע שלא לצורך אסור אף לגמור, ויש לומר שמותר גם שלא לצורך והוא מחדש כאן שלצורך אסור להתחיל. ויש ברייתא שלר"מ מלאכה שהיא לצורך גומרה ב"ד ושאינה לצורך אסור ומותר לעשות מלאכה עד חצות במקום שנהגו ומשמע שבמקום שלא נהגו אסור וכתוב להדיא שמותר לגמור רק לצורך המועד.

חכמים התירו לחייטים שהרי מותר גם במועד עצמו לחייט שאינו אומן, וכן התירו ספרים וכובסים שיש בהם היתר אף במועד עצמו למי שבא ממדינת הים, ור' יוסי בר' יהודה מתיר גם רצענים שעולי רגלים מתקנים נעליהם בחול המועד, ור' יוסי בר' יהודה סובר שלומדים תחילת מלאכה מתיקון של מלאכה וחכמים לא למדו תחילת מלאכה מסופה.

משנה מותר להושיב שובכים לתרנגולים ב"ד ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ואם מתה מושיבים אחרת תחתיה, מותר לגרוף ב"ד מתחת בהמה ובמועד מסלקים לצדדים מותר להוליך ולהביא כלים מבית האומן אף שאינם לצורך המועד, **גמרא** לכאורה אם מושיבים תרנגולת ודאי מחזירים, ויש לומר שהחזרה במשנה מדובר על חוה"מ, רב הונא אומר שמותר רק תוך ג' למרדה שעדיין לא עבר חמימותה של הביצה וכבר עברו ג' ימים לשיבתה שאם לא תחזור, תתקלקל הביצה, ואחר ג' למרדה שעברה חמימותה או תוך ג' לשיבתה שלא נפסדה הביצה לא יחזירנה, ור' אמי אומר שמחזירים גם תוך ג' לשיבתה שחוששים גם להפסד מועט, ורב הונא לא חשש להפסד מועט.

מוכן לאדם. ורביך אמר בשם ר"ל שנחלקו בשל בין הכיפים אם מוכן לעורבים הוא מוכן לאדם ובשל המכבדות אסור לכו"ע שמא יעלה ויתלוש.

מה שהם נתנו פאה לירק ולכאורה המשנה מגדירה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מהארץ ולקטתו כאחת, ומכניסו לקיום חייב בפאה 'ואוכל', פרט לספיחי סטים וקוצה, 'נשמר', פרט להפקר, 'גידולו מהארץ' פרט לכמהין ופטריות 'לקטתו כאחת' פרט לתאנים, 'מכניסו לקיום' פרט לירק רב מבאר שמדובר כאן בראשי לפת ומכניסם לקיום ע"י דבר אחר, ונחלקו אם מכניסו לקיום ע"י דבר אחר נקרא קיום, שאנשי יריחו סברו שזה נקרא קיום, ורבנן סברו שאין זה קיום.

שנו בברייתא שבתחילה היו נותנים פאה ללפת וכרוב ור' יוסי אומר שגם לקפלוט ובברייתא אחרת כתוב שהם נתנו פאה ללפת וקפלוט ולר"ש גם לכרוב.

שנו בברייתא שמותר לגרוף זבל שבחצר לצדדים ומה שברפת ובחצר מוציאים לאשפה, ואביי מבאר שברישא מדובר בחוה"מ ומוציאים לצד ובי"ד מוציאים לאשפה, ורבא אומר שהכל מדובר בחוה"מ וצריך לבאר שאם החצר נעשית כרפת שכולה התקלקלה, יוציא לאשפה. רב פפא אמר שרבא בחן אותנו שכתוב מוליכים ומביאים מבית האומן גם לא לצורך ויש ברייתא שלא מביאים כלים מבית האומן ואם חושש שיגנבו יוליך לחצר אחרת והם תירצו שבי"ד מותר ובחוה"מ אסור, או שמותר גם בחוה"מ אם לא מאמין לאומן שלא ימכרנו, וכן שנו בברייתא שמביאים כלים מבית האומן כגון כד מבית הכדר וכוס מבית הזגג אך לא צמר מבית הצבע וכלים מבית האומן ואם אין לאומן מה לאכול נותן לו שכרו ומניחו אצלו ואם אינו מאמינו מניחין בבית הסמוך לו ואם חושש שיגנב יביאם לביתו בצינעא אך לפ"ז מתורץ מדוע מביאים, אך לא מוכן מדוע מוליכין לאומן, אלא חייבים לומר שהמשנה דיברה על י"ד.

משנה אנשי יריחו עשו ו' דברים ומחו על ג' דברים ובג' לא מחו, שהרכיבו דקלים כל יום י"ד וכורכין את שמע וקוצרים ועושים גדיש קודם הקרבת העומר, ולא מחו, והתירו להשתמש בענפים של הקדש דף נו והם אכלו מעץ המשיר פירות בשבת ונתנו פאה לירק ומחו על זה. **גמרא** חזקיה המלך עשה ו' דברים על ג' הודו ועל ג' לא: א. גרר עצמות אביו על מטת חבלים לכפרה, ב. כיתת נחש נחושת, ג. והוא גנו ספר רפואות והודו לו, ומה שקצץ דלתות היכל ושגרם למלך אשור וסתם מי גיחון העליון ועיבר את חדש ניסן לא הודו לו. רב יהודה אומר שההרכבה היא שהביאו הדס לח ושיכר של דפנא וקמח שעורים שהיה בכלי ולא עברו עליו מ' יום ומרתחים יחד וזורקים את זה בלב הדקל, וכל הדקלים שבד' אמות שלו אם לא עושים גם להם כך מתיבשים מיד, רב אחא בר רבא מפרש שמניחים יחור של דקל זכר בנקבה. רב יהודה מבאר שכריכת שמע היא שאומרים את הפסוק שמע ישראל ולא מפסיקים בינו לואהבת, ולרבא הפסיקו, אלא היו אומרים יחד 'היום על לבבך' ומשמע רק היום ולא מחר, ור"מ בברייתא אומר שלא הפסיקו בין שמע לואהבת ור' יהודה מבאר שהם הפסיקו אך לא אמרו ברוך שם, ואנו כן אומרים כמו שאמר ר"ל שיעקב אבינו קרא לבניו ובקש לגלות להם את הקץ והסתלקה השכינה ממנו והוא אמר לבניו אולי יש פסול במיטתי כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, או כיצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו **שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד** כמו שבלבך אחד כך בלבינו, ואמר יעקב ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואמרו חכמים אם יאמרוהו לא אמרו משה בקר"ש ואי אפשר שלא שהרי יעקב כן אמרו, לכן אומרים אותו בשקט, ומשל לבת מלך שהריחה תבלין של קדרה והתאוותה אלי, אם תאמר יש לה גנאי, ואם לא תאמר תצטער, הביאו לה עבדיה בחשאי, ור' אבהו אומר שהתקינו לאומרו בקול מפני תרעומת המינים ובנהרדעא שאין מינין עד עכשיו אומרים את זה בשקט.

לר"מ ו' דברים עשו אנשי יריחו ג' ברצון חכמים וג' לא ברצונם, מרכיבים דקלים כל י"ד וכורכים את שמע וקוצרים קודם העומר ברצון חכמים, ומה שעשו גדיש לפני העומר ופרצו פרצה בגינותיהם ופרדסיהם להאכיל נשר לעניים בזמן בצורת בשבת ויו"ט, והתירו ענפים שגדלו מעצי הקדש שלא ברצון חכמים, ור' יהודה אומר שאם זה ברצון חכמים מדוע כולם לא עושים כך אלא הכל אינו ברצון חכמים, אלא שעל ג' מיחו ובג' לא מיחו, על הרכבת דקלים וכריכת שמע וקצירה וגדישה קודם העומר לא מיחו, ומה שהתירו ענפי הקדש של חרוב ושקמה, ופרצו פרצה להאכיל לעניים נשר בשבת, ונתנו פאה מירק מיחו בידם, ולכאורה ר' יהודה עצמו סובר שמותר לכתחילה לקצור קודם העומר, ולכאורה כתוב בברייתא שקוצרים לפני העומר וגודשים שלא ברצון חכמים ולא מחו בהם, **עמוד ב** וזה כדעת ר' יהודה שאומר שלא מיחו ומשמע שקוצרים ברצון חכמים, וצ"ל שלכאורה יש כאן ד' דברים אלא יש למחוק קצירה מברייתא זו. ומה שהתירו ענפי הקדש שאמרו שאבותיהם הקדישו רק קורות ולכן נתיר מה שגדל אח"כ סברו כמ"ד שאין מעילה בגידולין, ורבנן סוברים שאף שאין מעילה אך איסור יש.

עולא אומר בשם ר"ל שנחלקו חכמים ואנשי יריחו בנשר במה שבכפות התמרים שרבנן גזרו שמא יעלה ויתלוש ואנשי יריחו לא גזרו, ומה שבין הענפים למטה לכו"ע מותר ושאל רבא הרי הם מוקצים, ואין לומר שהם היו מוכנים לעורבים כי מה שמוכן לאדם אינו מוכן לכלבים שהרי ר' יהודה אומר שבהמה שמתה ולא היתה נבילה מער"ש אסורה שאינה מהמוכן וכ"ש שמוכן לעורבים לא נקרא מוכן ואמר ר"ל שדוקא בהמה שמתה היא מוקצה לכלבים כי מה שמוכן לאדם אדם מקצה מהכלבים, אך מה שמוכן לעורבים כן